

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग चार

वर्ष २, अंक १०]

मंगळवार, फेब्रुवारी २३, २०१६/फाल्गुन ४, शके १९३७

[पृष्ठे ४, किंमत : रुपये २३.००

असाधारण क्रमांक ११

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र विधानमंडळाचे अधिनियम व राज्यपालांनी प्रख्यापित केलेले अध्यादेश व केलेले विनियम.

अनुक्रमणिका

सन २०१६ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक ४.— महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम यात	पृष्ठे
आणखी सुधारणा करण्याकरिता अध्यादेश.	१-४

विधि व न्याय विभाग

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरू चौक, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२,
दिनांक २३ फेब्रुवारी २०१६.

MAHARASHTRA ORDINANCE No. IV OF 2016.

AN ORDINANCE

FURTHER TO AMEND THE MAHARASHTRA PUBLIC TRUSTS ACT.

सन २०१६ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक ४.

महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम यात आणखी सुधारणा करण्याकरिता अध्यादेश.

ज्याअर्थी, महाराष्ट्र राज्य विधानमंडळाच्या हिवाळी अधिवेशनामध्ये, महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था (सुधारणा) विधेयक, २०१५ हे, दिनांक ८ डिसेंबर २०१५ रोजी सन २०१५ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ५९ म्हणून महाराष्ट्र विधानसभेत मांडण्यात आले होते ;

आणि ज्याअर्थी, दिनांक २३ डिसेंबर २०१५ रोजी राज्य विधानमंडळाची सत्र-समाप्ती झाल्यामुळे राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहात उक्त विधेयक संमत होऊ शकले नाही ;

आणि ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नाही ;

आणि ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांकरिता, महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम १९५० चा यात आणखी सुधारणा करण्यासाठी महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे २९. अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली आहे ;

त्याअर्थी, आता, भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद २१३ च्या खंड (१) द्वारे प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांचा वापर करून, महाराष्ट्राचे राज्यपाल, याद्वारे, पुढील अध्यादेश प्रख्यापित करित आहेत :—

संक्षिप्त नाव व प्रारंभ. १. (१) या अध्यादेशास, महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था (सुधारणा) अध्यादेश, २०१६, असे म्हणावे.

(२) तो, तात्काळ अंमलात येईल.

सन १९५० चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २९ याच्या कलम २२ ची सुधारणा. २. महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम (यात, यापुढे ज्याचा निर्देश “ मुख्य अधिनियम ” १९५० चा असा करण्यात आला आहे), याच्या कलम २२ मध्ये, पोट-कलम (३) नंतर, पुढील पोट-कलमे समाविष्ट करण्यात येतील :—

“(३अ) धर्मादाय उप-आयुक्तास किंवा सहायक धर्मादाय आयुक्तास, विहित करण्यात येईल अशी सविस्तर आणि निःपक्षपाती चौकशी केल्यानंतर आणि अशी कार्यपद्धती अनुसरल्यानंतर, पुढील कारणांवरून, विश्वस्तव्यवस्थेची नोंदणी रद्द करता येईल :—

(अ) विश्वस्तव्यवस्थेच्या प्रयोजनाची संपूर्णपणे पूर्ती झालेली असणे ; किंवा

(ब) विश्वस्तव्यवस्थेचे प्रयोजन बेकायदेशीर झालेले असणे ; किंवा

(क) विश्वस्तव्यवस्थेची मालमत्ता नष्ट केल्यामुळे, अथवा अन्यथा तिच्या प्रयोजनाची पूर्ती करणे अशक्य झालेले असणे ; किंवा

(ड) विश्वस्तव्यवस्था रद्द करण्यायोग्य असल्यामुळे, ती व्यक्तपणे रद्द केलेली असणे ; किंवा

(इ) विश्वस्तव्यवस्थेच्या हेतू पूर्तीसाठी विश्वस्त कोणतेही कार्य करित नसल्याचे आढळून आलेले असणे :

परंतु, हा अधिनियम किंवा, यथास्थिति, त्याखाली केलेले नियम यांद्वारे किंवा त्यांअन्वये विहित केल्याप्रमाणे बदल कळविण्याच्या, लेखे सादर करण्याच्या किंवा अनुपालन करण्याच्या शेवटच्या दिनांकापासून पाच वर्षांच्या कालावधीकरिता, विश्वस्तव्यवस्थेच्या विश्वस्तांनी पोट-कलम (१) अन्वये बदल कळविण्यात, कलम ३३ चे पोट-कलम (२) किंवा कलम ३४ चे पोट-कलम (१अ) यांद्वारे विहित केल्याप्रमाणे लेखापरीक्षित लेखे सादर करण्यात किंवा या अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये विहित केलेले इतर कोणतेही अनुपालन करण्यात कसूर केली असल्याखेरीज, खंड (इ) अन्वये कोणत्याही विश्वस्तव्यवस्थेची नोंदणी रद्द करण्यात येणार नाही.

(३ब) धर्मादाय उप-आयुक्तास किंवा सहायक धर्मादाय आयुक्तास, पोट-कलम (३अ) अन्वये नोंदणी रद्द करण्यात आलेल्या विश्वस्तव्यवस्थेच्या मालमतेचे व्यवस्थापन हाती घेता येईल आणि त्याकरिता, त्यास योग्य वाटेल असे आवश्यक ते आदेश देता येतील आणि त्यास, इष्ट वाटल्यास विक्रीद्वारे किंवा अन्य रीतीने तिची विल्हेवाट लावता येईल आणि त्या विक्रीतून आलेले उत्पन्न कलम ५७ अन्वये स्थापन केलेल्या सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्थापन निधीमध्ये जमा करता येईल.”.

सन १९५० चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २९ याच्या कलम ३६अ ची सुधारणा. ३. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ३६अ च्या पोट-कलम (३) मध्ये, पुढील परंतुक जादा दाखल करण्यात येईल :—

“ परंतु, धर्मादाय आयुक्त किंवा, यथास्थिति, धर्मादाय सहआयुक्त, बँकेकडून किंवा वित्तीय संस्थेकडून, पैसे उसने घेण्याबाबतच्या अर्जावर, तात्काळ आणि जर बँकेने किंवा वित्तीय संस्थेने कर्जास तात्पुरती मंजुरी दिली असेल तेव्हा, त्यावर प्राधान्याने पंधरा दिवसांच्या कालावधीत, निर्णय घेईल.”.

निवेदन.

महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम (१९५० चा २९) यामध्ये महाराष्ट्र राज्यातील सार्वजनिक आणि धार्मिक व धर्मादाय विश्वस्त व्यवस्थांचा प्रशासनाचे विनियमन करण्याची आणि त्याकरिता अधिक चांगल्या तरतुदी करण्याची तरतूद केलेली आहे. उक्त अधिनियमाच्या कलम २ च्या खंड (१३) अनुसार “सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था” याचा अर्थ, सार्वजनिक स्वरूपाच्या धार्मिक किंवा धर्मादाय प्रयोजनासाठी किंवा या दोन्ही प्रयोजनासाठी स्पष्ट किंवा गर्भित अर्थाने असलेली सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था, असा आहे आणि त्यात मंदीर, मठ, वक्फ, चर्च, सिनेगॉग, अग्यारी किंवा इतर सार्वजनिक स्वरूपाच्या धार्मिक पूजेचे स्थान (धर्मादाय) किंवा इतर कोणतेही धार्मिक किंवा धर्मादाय स्वरूपाचा दाननिधी व धार्मिक किंवा धर्मादाय कार्यासाठी किंवा या दोन्ही कार्यासाठी बनविलेली आणि सोसायटी नोंदणी अधिनियम, १८६० (१८६० चा २१) या अन्वये नोंदलेली संस्था, यांचा समावेश होतो.

उक्त अधिनियमाच्या तरतुदीनुसार राज्यात मोठ्या प्रमाणावर विश्वस्तव्यवस्थांची नोंदणी करण्यात आलेली आहे. तीन लाख पेक्षा अधिक सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्थांमध्ये विश्वस्त योग्यप्रकारे काम करीत नसल्याचे आणि त्याच्या परिणामी विश्वस्तव्यवस्थांचे कामदेखील योग्य रीतीने होत नसल्याचे धर्मादाय आयुक्त कार्यालयाला आढळून आले आहे. अशा विश्वस्तव्यवस्थांचा अभिलेख धर्मादाय आयुक्त कार्यालयाला तपासावा लागणार आहे, ज्यामुळे अत्याधिक कामाचा बोजा येत आहे. उक्त अधिनियमामध्ये अशा विश्वस्तव्यवस्थांचे एकत्रीकरण करण्याच्या अथवा त्यांचे समापन करण्याच्या तरतुदी अपर्याप्त आहेत. अशा विश्वस्तव्यवस्थांच्या प्रभावी व्यवस्थापनाकरिता, या विश्वस्तव्यवस्थांवर कारवाई करण्याच्या उद्देशाने, धर्मादाय उप-आयुक्ताला किंवा सहायक धर्मादाय आयुक्ताला अधिकार प्रदान करणे इष्ट आहे. त्यानुसार, भारतीय न्यास अधिनियम, १८८२ (१८८२ चा २) याच्या कलम ७७ च्या धर्तीवर, उक्त अधिनियमाच्या कलम २२ मध्ये नवीन पोट-कलम (३अ) समाविष्ट करण्याचे प्रस्तावित केले असून त्यामध्ये अशी तरतूद करण्यात आली आहे की, धर्मादाय उप-आयुक्तास किंवा सहायक धर्मादाय आयुक्तास, विहित करण्यात येईल अशी सविस्तर व निःपक्षपाती चौकशी करून आणि अशी कार्यपद्धती अनुसरल्यानंतर पुढील कारणांवरून, त्या विश्वस्तव्यवस्थेची नोंदणी रद्द करता येईल :—

- (अ) विश्वस्तव्यवस्थेच्या प्रयोजनाची संपूर्णपणे पूर्ती झालेली असणे ; किंवा
- (ब) विश्वस्तव्यवस्थेचे प्रयोजन बेकायदेशीर झालेले असणे ; किंवा
- (क) विश्वस्तव्यवस्थेची मालमत्ता नष्ट केल्यामुळे, अथवा अन्यथा तिच्या प्रयोजनाची पूर्ती करणे अशक्य झालेले असणे ; किंवा
- (ड) विश्वस्तव्यवस्था रद्द करण्यायोग्य असल्यामुळे, ती व्यक्तपणे रद्द केलेली असणे ; किंवा
- (इ) विश्वस्तव्यवस्थेच्या हेतू पूर्तीसाठी विश्वस्त कोणतेही कार्य करीत नसल्याचे आढळून आलेले असणे.

हा अधिनियम किंवा, यथास्थिति, त्याखाली केलेले नियम यांद्वारे किंवा त्यांअन्वये विहित केल्याप्रमाणे बदल कळविण्याच्या, लेखे सादर करण्याच्या किंवा अनुपालन करण्याच्या शेवटच्या दिनांकापासून पाच वर्षांच्या कालावधीकरिता, विश्वस्तव्यवस्थेच्या विश्वस्तांनी पोट-कलम (१) अन्वये बदल कळविण्यात, कलम ३३ चे पोट-कलम (२) किंवा कलम ३४ चे पोट-कलम (१अ) यांद्वारे विहित केल्याप्रमाणे लेखापरीक्षित लेखे सादर करण्यात किंवा या अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये विहित केलेले इतर कोणतेही अनुपालन करण्यात कसूर केली असल्याखेरीज, खंड (इ) अन्वये कोणत्याही विश्वस्तव्यवस्थेची नोंदणी रद्द करण्यात येणार नाही, अशी तरतूद करण्याचे देखील प्रस्तावित केले आहे.

उक्त पोट-कलम (३अ) च्या समावेशाच्या परिणामतः उक्त कलम २२ मध्ये नवीन पोट-कलम (३ब) समाविष्ट करण्याचेदेखील प्रस्तावित आहे. त्यामध्ये अशी तरतूद केली आहे की, धर्मादाय उप-आयुक्तास किंवा सहायक धर्मादाय आयुक्तास, पोट-कलम (३अ) अन्वये नोंदणी रद्द करण्यात आलेल्या विश्वस्तव्यवस्थेच्या मालमत्तेचे व्यवस्थापन हाती घेता येईल आणि त्याकरिता त्यास योग्य वाटेल असे आवश्यक ते आदेश देता येतील आणि त्यास इष्ट वाटल्यास, विक्रीद्वारे किंवा अन्य रीतीने तिची विल्हेवाट लावता येईल आणि त्या विक्रीतून आलेले उत्पन्न उक्त अधिनियमाच्या कलम ५७ अन्वये स्थापन केलेल्या सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था व्यवस्थापन निधीमध्ये जमा करता येईल.

उक्त अधिनियमाच्या कलम ३६अ च्या पोट-कलम (३) मध्ये, धर्मादाय आयुक्तांच्या पूर्वमंजुरीने असेल त्याशिवाय आणि विश्वस्तव्यवस्थेच्या हिताच्या दृष्टीने किंवा तिच्या संरक्षणार्थ धर्मादाय आयुक्तांकडून लादण्यात येतील अशा शर्तीस व मर्यादांस अधीन राहून त्याव्यतिरिक्त कोणताही विश्वस्त, तो जिचा विश्वस्त असेल त्या विश्वस्तव्यवस्थेच्या प्रयोजनाकरिता किंवा तिच्या वतीने पैसा (गहाण ठेवून किंवा अन्य प्रकारे) उसना घेणार नाही,

अशी तरतूद केलेली आहे. पैसे उसने घेण्यासाठी अशी पूर्वमंजूरी देण्याबाबतचे अर्ज धर्मादाय आयुक्त किंवा धर्मादाय सहआयुक्त यांच्या कार्यालयात प्रदीर्घ काळ प्रलंबित राहतात. म्हणून, बँकेने किंवा वित्तीय संस्थेने तात्पुरते कर्ज मंजूर केले असेल तर, धर्मादाय आयुक्त किंवा यथास्थिति धर्मादाय सहआयुक्त, बँकेकडून किंवा वित्तीय संस्थेकडून पैसे उसने घेण्यासाठीच्या अर्जावर तात्काळ आणि प्राधान्याने पंधरा दिवसांच्या कालावधीत, निर्णय घेईल, अशी तरतूद असणारे परंतुक पोट-कलम (३) मध्ये जादा दाखल करणे, इष्ट वाटते.

२. वरील उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी महाराष्ट्र राज्य विधानमंडळाच्या हिवाळी अधिवेशनामध्ये, महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था (सुधारणा) विधेयक, २०१५ हे, दिनांक ८ डिसेंबर २०१५ रोजी सन २०१५ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ५९ म्हणून, महाराष्ट्राच्या विधानसभेत मांडण्यात आले होते. तथापि, दिनांक २३ डिसेंबर २०१५ रोजी राज्य विधानमंडळाची सत्रसमाप्ती झाल्यामुळे, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहात उक्त विधेयक संमत घेऊ शकले नाही. म्हणून, महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम (१९५० चा २९) यांमध्ये तात्काळ उक्त सुधारणा करणे इष्ट वाटते.

३. राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नाही आणि उपरोक्त प्रयोजनांसाठी, महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम (१९५० चा २९) यात आणखी सुधारणा करण्याकरिता महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली आहे, आणि म्हणून हा अध्यादेश प्रख्यापित करण्यात येत आहे.

मुंबई,

दिनांक २० फेब्रुवारी २०१६.

चे. विद्यासागर राव,

महाराष्ट्राचे राज्यपाल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

नि. ज. जमादार,

शासनाचे सचिव व विधि परामर्शी.